

WPŁYW ŚRODKÓW PRZYMUSU
BEZPOŚREDNIEGO WYKORZYSTYWANYCH
I UŻYWANYCH PRZEZ POLSKĄ POLICJĘ
NA POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA
FUNKCJONARIUSZY I OBYWATELI

THE IMPACT OF MEANS OF DIRECT COERCION USED
BY THE POLISH POLICE ON THE SENSE OF SECURITY OF
POLICE OFFICERS AND CITIZENS

JUSTYNA ŁACH*

ABSTRACT

The aim of the article was to present how the possibility of use of means of direct coercion affects the sense of security of citizens and police officers. At first, the difference between use of means of direct coercion towards people and animals was indicated, then means which are the most often used by Polish Police officers were pointed out. The most important rules regarding the use of means of direct coercion were also mentioned as well as responsibilities which an officer have to fulfill after using such means. Then the survey results carried on within Police officers and civilians were discussed. Both groups consisted of one hundred people. The study achieved the aim of the article and showed that the measures of direct coercion available to the Polish Police affect the sense of security of both officers and citizens. At

---

* Lic. Justyna Łach, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie; correspondence address: Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, Krupnicza 3, 31-123 Kraków, Poland

the same time, the respondents pointed to the deficiencies in the system of training policemen with regard to the use of those means.

KEYWORDS

means of direct coercion, use of means of direct coercion, Polish Police

ABSTRAKT

Celem artykułu było przedstawienie, jak możliwość stosowania środków przymusu bezpośredniego przez policjantów wpływa na poczucie bezpieczeństwa obywateli i funkcjonariuszy policji. Najpierw pokrótce omówiono różnicę pomiędzy użyciem a wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego oraz wskazano, którymi środkami najczęściej posługują się policjanci w Polsce. Przedstawiono również najważniejsze zasady dotyczące korzystania ze środków przymusu bezpośredniego oraz obowiązki, z których musi się wywiązać funkcjonariusz po ich użyciu lub wykorzystaniu. Następnie omówiono wyniki ankiety przeprowadzonej zarówno wśród policjantów, jak i cywilów. Obie grupy liczyły po sto osób. Badanie pozwoliło osiągnąć cel artykułu i wykazać, że środki przymusu bezpośredniego, którymi dysponuje polska Policja, wpływają na poczucie bezpieczeństwa tak funkcjonariuszy, jak zwykłych obywateli. Ankietowani zwrócili jednocześnie uwagę na braki w systemie wyszkolenia policjantów odnośnie do korzystania z tych środków.

SŁOWA KLUCZOWE

środki przymusu bezpośredniego, wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego, użycie środków przymusu bezpośredniego, polska Policja

WSTĘP¹

Zgodnie z Konstytucją RP nadrzędnym zadaniem państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa jego obywatelom². Z tego powodu w Polsce istnieją różne formacje państwowe służące realizacji tego celu, w tym Policja. W usta-

---

¹ Artykuł jest skróconą i opracowaną wersją pracy licencjackiej autorki pt. *Środki przymusu bezpośredniego wykorzystywane przez polską Policję*, napisanej pod kierunkiem dra hab. Juliusza Piwowarskiego, prof. WSBPI na Wydziale Bezpieczeństwa i Nauk Społeczno-Prawnych Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2021.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483), art. 5.

wie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji już w pierwszym zdaniu zawarta jest informacja, że Policja przeznaczona jest do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego³. Polska Policja dysponuje szeregiem uprawnień, które mają służyć zapewnieniu bezpieczeństwa, a jednym z nich jest stosowanie środków przymusu bezpośredniego. Celem i głównym problemem badawczym artykułu jest przedstawienie, jak możliwość zastosowania tych środków przez Policję wpływa na poczucie bezpieczeństwa funkcjonariuszy i obywateli. By rozwiązać ten problem, postawiono następujące pytania badawcze: W jakich przypadkach funkcjonariusz policji zgodnie z prawem może użyć środka przymusu bezpośredniego? Jakie zasady należy stosować podczas użycia środków przymusu bezpośredniego? Jakie są najczęściej wykorzystywane przez policjantów środki przymusu bezpośredniego? Co wpływa na poczucie bezpieczeństwa obywateli i funkcjonariuszy?

W pracy wykorzystano metodę badań społecznych w postaci ankiety, która została przeprowadzona w formie online wśród funkcjonariuszy policji oraz wśród osób niezwiązanych ze służbą w tej formacji.

ŚRODKI PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO

UŻYCIE A WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO

Środki przymusu bezpośredniego (ŚPB) mogą być stosowane przez określone podmioty, które na podstawie ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej⁴ uzyskały prawo do ich używania i wykorzystywania przy zachowaniu określonych zasad. Wśród nich jest Policja (art. 2 ust. 9).

W ustawie nie ma definicji pojęcia środków przymusu bezpośredniego. Są natomiast określone sytuacje, w jakich można użyć ŚPB lub je wykorzystać, osoby, które mogą to zrobić, zasady, jakimi trzeba się kierować, oraz inne elementy istotne z punktu widzenia uprawnionego, który pełniąc czynności służbowe, zmuszony jest wykorzystać ŚPB lub ich użyć. Ponadto ustawa określa, jakie są różne ŚPB oraz kiedy i jak należy ich używać lub je wykorzystywać, aby nie pogwałcić praw człowieka. Używając ŚPB, uprawniony

---

³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. 2020 poz. 360), art. 1.

⁴ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. 2019 poz. 2418).

zmusza bowiem osobę do zachowywania się inaczej niż dana osoba w danej chwili się zachowuje, co narusza prawo człowieka do wolności.

Celem użycia lub wykorzystania ŚPB jest wyegzekwowanie zachowania zgodnego z prawem, zgodnie z poleceniem wydanym przez osobę uprawnioną, odparcie zamachu na życie lub zdrowie człowieka bądź przeciwdziałanie czynnościom, które zmierzają bezpośrednio do takiego zamachu, przeciwdziałanie naruszeniu porządku i bezpieczeństwa publicznego, zapewnienie bezpieczeństwa oraz ochrona obszarów i obiektów chronionych przez uprawnionego, przeciwdziałanie zamachom na bezpieczeństwo przedmiotowych obszarów i obiektów, przeciwdziałanie niszczeniu mienia, zapewnienie bezpieczeństwa podczas konwojowania i doprowadzenia. ŚPB można ponadto użyć lub wykorzystać je, aby udaremnić czyjąś ucieczkę i ująć osobę bądź podczas pościgu za osobą w celu pokonania biernego i czynnego oporu oraz zapobiegnięcia autoagresji⁵.

W ww. ustawie wielokrotnie wykorzystywane są dwa pojęcia: użycia ŚPB lub wykorzystania ŚPB. Jaka jest między nimi różnica?

Użycie ŚPB to „zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec osoby”⁶, zaś **wykorzystanie** ŚPB to „zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec zwierzęcia albo zastosowanie go w celu zatrzymania, zablokowania lub unieruchomienia pojazdu lub pokonania przeszkody”⁷.

WYKORZYSTYWANE ŚRODKI PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO

I OBOWIĄZUJĄCE ZASADY

Ustawa określa dwadzieścia ŚPB, które mogą być używane bądź wykorzystywane przez uprawnionych, aby osiągnąć konkretny cel określony w przepisach prawa. Nie każdy jednak uprawniony może korzystać ze wszystkich ŚPB, ponieważ niektóre z nich wymagają dodatkowego przeszkolenia. Każdy policjant kończący kurs podstawowy ma uprawnienia, aby korzystać z kilku ŚPB⁸. Podstawowymi ŚPB, które każdy policjant ma przy sobie na służbie, są:

---

⁵ Ibidem, art. 11.

⁶ Ibidem, art. 4 ust. 6.

⁷ Ibidem, art. 4 ust. 9.

⁸ Por. M. Jurgilewicz, *Środki przymusu bezpośredniego i broń palna. Użycie lub wykorzystanie w ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego*, Warszawa 2015.

- siła fizyczna, którą można wykorzystywać w postaci technik transportowych, obrony, ataku oraz obezwładnienia⁹;
- kajdanki zakładane na ręce;
- pałka służbowa w postaci tonfy lub pałki teleskopowej;
- ręczny miotacz pieprzu lub ręczny miotacz gazu.

Oprócz podstawowych, wyżej wymienionych ŚPB, Policja dysponuje innymi środkami, takimi jak: kajdanki zakładane na nogi, kajdanki zespolone, kaftan bezpieczeństwa, pas obezwładniający, kask zabezpieczający, wodne środki obezwładniające, siatka obezwładniająca, pies służbowy, koń służbowy, pociski niepenetracyjne, chemiczne środki obezwładniające, przedmioty do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, izba izolacyjna, pokój izolacyjny, cela zabezpieczająca, kolczatka drogowa, pojazdy służbowe, środki pirotechniczne o właściwościach olśniewających i ogłuszających, materiały wybuchowe¹⁰.

Nie jest tak, że można wykorzystać dowolny ŚPB, aby osiągnąć któryś z celów określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. W ustawie opisany jest każdy ŚPB i sytuacje, w jakich uprawniony może go użyć lub wykorzystać. Określone są też zasady, jakimi trzeba się kierować podczas użycia lub wykorzystania ŚPB, oraz dokumentacja, jaką trzeba sporządzić po użyciu lub wykorzystaniu ŚPB. Funkcjonariusz może użyć ŚPB lub wykorzystać go podczas służby tylko w celu realizacji zadań służbowych, przestrzegając zasad i przepisów określonych w ustawie¹¹. Zasady te są następujące:

- Zasada ostrzeżenia – obowiązkiem funkcjonariusza jest wezwanie osoby do zachowania zgodnego z prawem oraz ostrzeżenie o konieczności zastosowania ŚPB w sytuacji, gdy osoba nie zaprzestanie zachowania niezgodnego z prawem. W przypadku stosowania pocisków niepenetracyjnych konieczne jest także oddanie strzału ostrzegawczego. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy zwłoka groziłaby utratą życia lub zdrowia, wówczas policjant może odstąpić od wezwania osoby do zachowania zgodnego z prawem, ostrzeżenia jej o użyciu ŚPB oraz oddania strzału ostrzegawczego.

⁹ Zob. więcej: *Poradnik dla słuchacza kursu specjalistycznego z zakresu taktyki i technik interwencji*, Katowice 2018; P. Nerć, *Techniki interwencji i obezwładniania*, Wrocław 2020; J. Dobrzyjałowski, *Samoobrona i techniki interwencyjne policji*, wyd. 2 popr. i uzup., Legionowo 1996.

¹⁰ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, art. 12.

¹¹ *Ibidem*, art. 5.

- Zasada humanitaryzmu – zadaniem policjanta jest wybranie odpowiedniego środka oraz jego zastosowanie w taki sposób, aby wyrządził jak najmniejszą szkodę osobie, na której jest stosowany, a zarazem przyniósł oczekiwany rezultat w postaci podporządkowania się tej osoby do zachowania zgodnego z prawem.
- Zasada celowości – w sytuacji osiągnięcia przez funkcjonariusza zamierzonego celu konieczne jest odstąpienie od stosowania ŚPB. Ustawa przyzwala na używanie więcej niż jednego ŚPB naraz, gdy ma to pomóc w osiągnięciu celu.
- Zasada niezbędności – funkcjonariusz korzysta z ŚPB niezbędnych do osiągnięcia zamierzonego celu, a jednocześnie może wykorzystać jedynie środki, które odpowiadają potrzebom wynikającym z zaistniałego problemu.
- Zasada określonych zakazów podmiotowych – wobec kobiet w widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje na mniej niż 13 lat, osób starszych oraz o widocznym kalectwie dozwolone jest stosowanie jedynie chwytów obezwładniających. W sytuacji, gdy chwyt te nie przyniosłyby żądanego skutku, a sytuacja stwarza zagrożenie dla życia, zdrowia lub mienia, dozwolone jest użycie innych ŚPB w sposób określony w ustawie.
- Zasada praworządności – kierownicy jednostek organizacyjnych Policji zobowiązani są sprawdzać zasadność, warunki i sposób używania ŚPB przez podległych im funkcjonariuszy¹².

ZASADY PO UŻYCIU ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO

Istnieje możliwość, że w wyniku wykorzystania lub użycia ŚPB osoba, wobec której ten środek był stosowany, zostanie zraniona bądź wystąpi inna sytuacja zagrażająca jej zdrowiu lub życiu. Art. 36 ustawy o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej określa sposób zachowania funkcjonariusza w razie takiej sytuacji. Zobowiązany jest on niezwłocznie udzielić tej osobie pierwszej pomocy, a gdy wymaga tego sytuacja – zapewnić również pomoc kwalifikowanych medyków. Istnieje także możliwość odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy osobie rannej, w sytuacji gdy¹³:

---

¹² L. Dyduch, R. Maciejczyk, *Wybrane formy organizacyjne działań podmiotów uprawnionych w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, cz. 1: *Środki przymusu bezpośredniego i broń palna*, Warszawa 2012, s. 20.

¹³ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, art. 36.

- udzielenie pomocy osobie rannej naraziłoby funkcjonariusza lub inną osobę na utratę życia lub zdrowia;
- udzielenie pomocy skutkowałoby zaniechaniem przez funkcjonariusza czynności obronnych wobec osób, ważnych obiektów, urządzeń, obszarów lub podczas konwojowania i doprowadzenia;
- udzielenie pomocy osobie rannej zostało zapewnione przez inne osoby bądź podmioty zobowiązane do jej udzielenia.

Gdy zostaje spełniona jedna z powyższych przesłanek i funkcjonariusz zmuszony jest do odstąpienia od udzielenia pierwszej pomocy bądź poszkodowany odmawia takiej pomocy, obowiązkiem policjanta jest zapewnienie przyjazdu kwalifikowanej pomocy. Gdy ŚPB został użyty bądź wykorzystany w stosunku do kobiety ciężarnej, konieczne jest zapewnienie jej udzielenia medycznych czynności ratunkowych¹⁴.

W sytuacji, gdy w wyniku użycia lub wykorzystania ŚPB nastąpiło zranienie osoby, jej śmierć, wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia lub doszło do zranienia bądź śmierci zwierzęcia, funkcjonariusz zobowiązany jest do wykonania następujących czynności: zabezpieczenia miejsca zdarzenia, zabezpieczenia śladów oraz niedopuszczenia osób postronnych w dane miejsce, ustalenia świadków zdarzenia, powiadomienia bezpośredniego przełożonego lub oficera dyżurnego¹⁵.

Uprawniony dokumentuje użycie lub wykorzystanie ŚPB w notatniku służbowym. W sytuacji, gdy użycie lub wykorzystanie ŚPB skutkowało zranieniem osoby, jej śmiercią, powstaniem widocznego zagrożenia życia lub zdrowia, zranieniem bądź śmiercią zwierzęcia albo zniszczeniem mienia, funkcjonariusz zobowiązany jest sporządzić notatkę, która powinna zawierać dane policjanta oraz osoby, wobec której zastosowano ŚPB, informację o czasie i miejscu wykorzystania ŚPB oraz określenie celu i przyczyny zastosowania tego środka, dokładne określenie rodzaju użytego ŚPB oraz sposobu jego użycia, opis czynności przed zastosowaniem ŚPB i po nim, szczegółowy opis skutków, jakie powstały w wyniku użycia bądź wykorzystania ŚPB, informację odnośnie do udzielenia pierwszej pomocy, obecności kwalifikowanej pierwszej pomocy, dane ustalonych świadków zdarzenia¹⁶.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ L. Dyduch, R. Maciejczyk, *Wybrane...*, op. cit., s. 25.

¹⁶ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, art. 54.

WPLYW WYKORZYSTYWANYCH ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO NA POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA FUNKCJONARIUSZY POLICJI I OSÓB CYWILNYCH – PRZEDSTAWIENIE I OMÓWIENIE WYNIKÓW BADANIA

Aby określić, jaki wpływ mają ŚPB na poczucie bezpieczeństwa funkcjonariuszy policji i osób niebędących w jej szeregach, przeprowadzono badanie w formie ankiety. W badaniu wzięło udział 100 funkcjonariuszy policji oraz 100 osób cywilnych, których zadaniem była odpowiedź na kilkanaście pytań w ankiecie. Celem badania było znalezienie odpowiedzi na pytanie, jaki wpływ ma możliwość stosowania środków przymusu bezpośredniego przez Policję na poczucie bezpieczeństwa zarówno obywateli, jak i samych funkcjonariuszy, a także określenie, jakie środki przymusu bezpośredniego są według nich najbardziej przydatne, oraz co sądzą o poziomie przeszkolenia policjantów pod kątem ich użycia.

BADANIE WŚRÓD FUNKCJONARIUSZY POLICJI

Ankieta dla funkcjonariuszy policji miała pokazać, jaki jest wpływ wykorzystywanych przez nich ŚPB na ich poczucie bezpieczeństwa. Kwestionariusz zawierał 13 pytań. W ankiecie wzięło udział 100 funkcjonariuszy policji, w tym 80 mężczyzn i 20 kobiet. Przedział wiekowy ankietowanych to: 26–35 lat (53%), 18–25 lat (25%), 36–45 lat (19%) oraz 46–55 lat (3%). Respondentów zapytano o staż służby w Policji i uzyskano następujące wyniki: 4–10 lat pracy ma za sobą 40% badanych, 3 lata i krócej pracowało 35% respondentów, 11–15 lat wskazało 13% ankietowanych, 15–25 lat – 11%, a powyżej 25 lat – 1%.

Na pierwsze trzy pytania ankiety dotyczące już bezpośrednio ŚPB wszyscy funkcjonariusze odpowiedzieli twierdząco (100% odpowiedzi „tak” na każde z trzech pytań). Pytania dotyczyły kolejno tego, czy ŚPB są według nich potrzebne podczas wykonywania czynności służbowych, czy pomagają im w sytuacjach zagrożenia życia bądź zdrowia oraz czy czują się bezpieczniej, posiadając je przy sobie.

Czwarte pytanie ankiety było następujące: „Czy w czasie pełnienia służby zdarzyło się Pani/Panu, że wykorzystanie przez Panią/Pana środka przymusu bezpośredniego było niezbędne do zapobiegnięcia sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu?”. 92% ankietowanych funkcjonariuszy odpowiedziało twierdząco, a tylko 8% zaprzeczyło. Wynik ten jednoznacznie pokazuje, jak ważne podczas służby jest posiadanie ŚPB.

W świetle tych odpowiedzi zasadne jest kolejne pytanie dotyczące tego, które z ŚPB są najczęściej wykorzystywane przez funkcjonariuszy podczas

służby. Ponad połowa ankietowanych (53%) wskazała siłę fizyczną, zaś 37% z nich zaznaczyło kajdanki. Zdecydowanie mniej osób, bo tylko 7%, wskazało ręczny miotacz gazu/pieprzu. 3% respondentów nie używa ŚPB podczas służby. Pozostałe warianty odpowiedzi: tonfa, pałka teleskopowa, taser, nie zostały uwzględnione przez ankietowanych.

Częstotliwość wykorzystywania ŚPB przez funkcjonariuszy na służbie jest zróżnicowana. Kilka razy w tygodniu stosuje je 35% ankietowanych. Z częstotliwością 2–3 razy w tygodniu posługuje się nimi 14% funkcjonariuszy – tyle samo, ile wykorzystuje ŚPB na każdej służbie lub raz w tygodniu. 13% ankietowanych stosuje ŚPB rzadziej niż raz w miesiącu, a 10% – raz w miesiącu.

Kolejnym etapem badania było poznanie zdania ankietowanych na temat przeszkolenia policjantów pod kątem używania ŚPB. 37% funkcjonariuszy nie umiało odpowiedzieć na pytanie, czy policjanci mają odpowiednie przeszkolenie w zakresie używania bądź wykorzystywania ŚPB i wybrało odpowiedź „nie wiem”. Odpowiedź „raczej tak” zaznaczyło 24% ankietowanych. Przekonanych o odpowiednim przeszkoleniu funkcjonariuszy w tym zakresie jest jedynie 17% ankietowanych. Odpowiedzi „raczej nie” i „zdecydowanie nie” wybrało kolejno 15% i 7% ankietowanych.

Wyniki są zróżnicowane. Zaskakujące jest to, że większość osób na co dzień pracujących w Policji nie umie określić, w jakim stopniu jest wyszkolona co do używania bądź wykorzystywania ŚPB. Biorąc pod uwagę wyniki badania, nie można zatem jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, czy funkcjonariusze mają odpowiednie przeszkolenie w tym zakresie.

Mimo tak dużego stopnia niepewności ujawnionego w odpowiedziach na poprzednie pytanie funkcjonariusze policji w 41% zdecydowanie ufają swoim partnerom, wierząc, że poprawnie wykorzystają oni ŚPB. Odpowiedź „raczej tak” wybrało z kolei 33% ankietowanych. Zaufanie podczas służby w Policji jest nieodzownym jej elementem, w związku z czym przewaga twierdzących odpowiedzi nie powinna dziwić, jednak w świetle odpowiedzi na poprzednie pytanie nieco zaskakuje. Pozostałe odpowiedzi to kolejno: „nie wiem” (19%), „raczej nie” (5%), „zdecydowanie nie” (2%).

Wszyscy ankietowani na kolejne pytanie – o to, czy Policja lepiej funkcjonowałaby bez ŚPB – odpowiedzieli przecząco oraz wszyscy jednoznacznie potwierdzili, że ŚPB są niezbędne podczas służby. Jako najbardziej przydatne ŚPB ankietowani wskazali siłę fizyczną, kajdanki oraz ręczny miotacz gazu. Za mniej przydatne uznali zaś kolejno taser, pałkę teleskopową oraz tonfę. Na bezpieczeństwo podczas służby najbardziej natomiast wpływa według ankietowanych taser.

W wyniku przeprowadzenia badania ankietowego wśród funkcjonariuszy policji udało się ustalić, że ŚPB wpływają na poczucie bezpieczeństwa wśród policjantów, co więcej – funkcjonariusze nie wyobrażają sobie pełnienia służby bez możliwości skorzystania z ŚPB, gdyż to dzięki nim w niektórych sytuacjach udaje się ocalić ludzkie życie bądź zdrowie.

BADANIE OPINII SPOŁECZNEJ WŚRÓD OSÓB CYWILNYCH

Drugą część badania przeprowadzono wśród osób cywilnych, niezwiązanych z Policją, by ukazać różnicę między odbieraniem możliwości stosowania przez Policję ŚPB przez samych funkcjonariuszy, mających do czynienia z tymi środkami zawodowo na co dzień, i przez osoby, które być może nigdy nie miały okazji przekonać się, czym są ŚPB w praktyce.

W ankiecie wzięło udział 100 osób, w tym 65 kobiet i 35 mężczyzn, z czego 54 osoby mają wykształcenie wyższe, 35 osób ma wykształcenie średnie, 6 osób – techniczne, 4 osoby – zawodowe, a 1 osoba – podstawowe. Pytania zadane osobom cywilnym były analogiczne do pytań skierowanych do funkcjonariuszy policji, oczywiście z uwzględnieniem różnicy co do możliwości posiadania i stosowania ŚPB.

Ankietowani, odpowiadając na pytanie pierwsze, dotyczące tego, czy ŚPB są potrzebne policjantom podczas służby, nie byli równie jednomyślni co funkcjonariusze policji. 95% respondentów odpowiedziało twierdząco, natomiast 4% przecząco, a 1 osoba wybrała odpowiedź „nie wiem”. Podobnie było z pytaniem drugim: według 97% ankietowanych ŚPB pomagają funkcjonariuszom policji w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia, 2% odpowiadających nie zgadza się z powyższym twierdzeniem, natomiast 1 osoba nie umiała określić swojego stanowiska. Większość ankietowanych, odpowiadając na pytanie trzecie, potwierdziła również, że czuje się bezpieczniej w przestrzeni publicznej, wiedząc, że policjanci mają przy sobie ŚPB – jednak nie była to aż tak zdecydowana większość jak w poprzednich pytaniach, bo twierdząco odpowiedziało 75% osób. 16% ankietowanych nie zgadza się z kolei z tym twierdzeniem, co oznacza, że nie czują się bezpieczniej w przestrzeni publicznej ze świadomością, że funkcjonariusze policji dysponują ŚPB. 9% respondentów nie umie określić swoich odczuć co do tego stanu rzeczy.

Kolejne pytanie dotyczyło tego, czy respondenci byli świadkami sytuacji, w której użycie bądź wykorzystanie ŚPB zapobiegło wystąpieniu zagrożenia czyjegoś życia bądź zdrowia. Większość badanych (69%) nie miała do czynienia z taką sytuacją, 6% zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”,

a 25% odpowiedziało twierdząco. Takie wyniki mogą świadczyć o tym, że podobne sytuacje nie zdarzają się nadzwyczaj często, co może być pozytywnym sygnałem dotyczącym bezpieczeństwa obywateli.

Na pytanie, czy ŚPB wpływają na poczucie bezpieczeństwa wśród obywateli, 70% ankietowanych odpowiedziało, że tak, 16% osób udzieliło odpowiedzi „nie wiem”, zaś 14% – „nie”. Wyniki jednoznacznie wskazują, że wpływ ŚPB na poczucie bezpieczeństwa obywateli jest duży.

Następny badany element to opinia na temat przeszkolenia funkcjonariuszy policji pod kątem użytkowania ŚPB. Zdecydowana większość osób (86%) uważa, że do używania ŚPB potrzebne jest odpowiednie przeszkolenie, 10% ankietowanych wybrało odpowiedź „raczej tak”, 3% „nie wiem”, a 1% „raczej nie”. Wyniki te ukazują wysoką świadomość społeczeństwa na temat konieczności odpowiedniego przeszkolenia policjantów w zakresie używania ŚPB. Jest to zresztą realizowane w praktyce, gdyż funkcjonariusze przechodzą szereg szkoleń i kursów, aby móc korzystać z poszczególnych ŚPB.

Zadziwiająca są jednak odpowiedzi na pytanie, czy funkcjonariusze policji są odpowiednio przeszkoleni do wykorzystywania bądź używania ŚPB. 42% ankietowanych nie posiada wystarczającej wiedzy, aby odpowiedzieć na to pytanie, 30% osób uważa, że policjanci raczej (ale nie na pewno) są wyszkoleni na właściwym poziomie. Pewnych o odpowiednim przeszkoleniu funkcjonariuszy jest jedynie 10% ankietowanych. Z kolei 12% respondentów uważa, że funkcjonariusze raczej nie są odpowiednio przeszkoleni, a 6% jest wręcz o tym przekonanych. Te wyniki są o tyle zadziwiające, że odpowiedzi na wcześniejsze pytania ukazywały, że większość obywateli czuje się bezpieczniej ze świadomością o posiadaniu przez funkcjonariusza odpowiednich ŚPB. Większość ankietowanych twierdziła, że środki te są niezbędne podczas służby, jednak tylko 10% ankietowanych jest przekonanych o odpowiednim wyszkoleniu funkcjonariuszy w zakresie ich wykorzystania lub użycia. Skąd więc tak ogromne zaufanie do funkcjonariuszy policji, które ujawniło 75% respondentów czujących się bezpieczniej ze świadomością, że funkcjonariusz ma przy sobie ŚPB, skoro według tych samych osób funkcjonariusz nie posiada odpowiedniego przeszkolenia lub nie wiadomo, czy je posiada? Próba znalezienia odpowiedzi na to pytanie zdaje się wykraczać poza ramy tego artykułu.

Mimo że większość ankietowanych nie ma wiedzy na temat przeszkolenia policjantów w kontekście używania ŚPB, to 56% respondentów uważa, że Policja zdecydowanie nie funkcjonowałaby lepiej bez możliwości

korzystania z tych środków, a 31% ankietowanych udzieliło odpowiedzi, że Policja raczej nie funkcjonowałaby bez nich lepiej. 9% osób wybrało odpowiedź „nie wiem”, 3% osób – „raczej nie”, a 1% – „zdecydowanie nie”. Wyniki pokazują, że większość ankietowanych popiera fakt posiadania i wykorzystywania przez funkcjonariuszy ŚPB, co być może wynika ze świadomości społeczeństwa na temat korzyści, jakie mogą zapewnić te środki. Potwierdza się to w odpowiedzi na kolejne pytanie, w którym 42% ankietowanych zdecydowanie zgadza się ze stwierdzeniem, że gdyby policjanci nie posiadali przy sobie ŚPB, to przestępczość w Polsce zwiększyłaby się, a 27% ankietowanych raczej zgadza się z tą opinią. Widać wyraźnie, że większość społeczeństwa przekonana jest o tym, że możliwość wykorzystywania i użycia ŚPB przez funkcjonariuszy policji ma istotny wpływ na poziom przestępczości w Polsce.

Ostatnie pytanie w ankiecie brzmiało: „Gdy spotyka Pan/Pani funkcjonariusza Policji w miejscach publicznych, to wzrasta w Panu/Pani poczucie bezpieczeństwa czy strachu?”. Tylko 27% respondentów zdecydowanie stwierdziło, że gdy widzą funkcjonariusza, wzrasta ich poczucie bezpieczeństwa, 45% osób zaznaczyło odpowiedź „raczej tak”. 19% ankietowanych przyznało, że nie ma zdania na ten temat, 8% wskazało, że raczej czują strach, a 1% – że z całą pewnością jest to strach. Głównym zadaniem Policji jest chronić obywateli, w związku z czym odpowiedzi na powyższe pytanie powinny być jednoznaczne i każdy z głosujących powinien odpowiedzieć, że zdecydowanie wzrasta w nim poczucie bezpieczeństwa. Według autorki zależne jest to przede wszystkim od ogólnej opinii publicznej na temat funkcjonariuszy policji. W mediach bardzo często ukazywany jest negatywny obraz funkcjonariuszy, ponadto obowiązkiem policjanta jest reagowanie na wszelkie przypadki łamania przepisów prawa, a co za tym idzie każdy z obywateli może zostać ukarany, dlatego pojawienie się funkcjonariuszy policji często powoduje niepokój i dyskomfort, gdyż budzi negatywne skojarzenia.

ZAKOŃCZENIE

Cel główny pracy, czyli znalezienie odpowiedzi na pytanie, jaki wpływ ma możliwość zastosowania przez policjantów środków przymusu bezpośredniego na poczucie bezpieczeństwa funkcjonariuszy i osób cywilnych, został osiągnięty. Wyniki ankiety przeprowadzonej zarówno wśród policjantów, jak i wśród obywateli niezwiązanych ze służbą w Policji pokazały, że ŚPB zwiększają poczucie bezpieczeństwa obydwu badanych grup. Funkcjonariu-

sze policji są osobami mającymi styczność z opisywanymi środkami na co dzień i posiadają większą wiedzę na temat możliwości ich wykorzystania. Jak pokazała ankieta, najczęściej wykorzystywanymi przez policjantów ŚPB są siła fizyczna i kajdanki. Osoby niebędące w szeregach Policji również potwierdzają fakt, że czują się bezpieczniej, gdy funkcjonariusz ma możliwość użycia ŚPB.

Najwięcej wątpliwości w obu ankietowanych grupach budzi stopień wyszkolenia policjantów co do korzystania z ŚPB. Zdaniem autorki powinno to stanowić zdecydowany sygnał dla osób odpowiedzialnych za system szkoleń wśród polskich funkcjonariuszy, że być może nadszedł czas, by zastanowić się nad zmianami w tym zakresie.

BIBLIOGRAFIA

- Dobrzyjałowski J., *Samoobrona i techniki interwencyjne policji*, wyd. 2 popr. i uzup., Legionowo 1996.
- Dyduch L., Maciejczyk R., *Wybrane formy organizacyjne działań podmiotów uprawnionych w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, cz. 1: *Środki przymusu bezpośredniego i broń palna*, Warszawa 2012.
- Jurgilewicz M., *Środki przymusu bezpośredniego i broń palna. Użycie lub wykorzystanie w ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego*, Warszawa 2015.
- Łach J., *Środki przymusu bezpośredniego wykorzystywane przez polską Policję*, praca licencjacka napisana pod kierunkiem dra hab. Juliusza Piwowarskiego, prof. WSBPI na Wydziale Bezpieczeństwa i Nauk Społeczno-Prawnych Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2021.
- Poradnik dla słuchacza kursu specjalistycznego z zakresu taktyki i technik interwencji*, Katowice 2018.

Akty normatywne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. 2020 poz. 360).
- Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. 2019 poz. 2418).

CITE THIS ARTICLE AS:

J. Łach, *Wpływ środków przymusu bezpośredniego wykorzystywanych i używanych przez polską policję na poczucie bezpieczeństwa funkcjonariuszy i obywateli*, „Security, Economy & Law” 1/2021 (XXVIII), s. 41–54, DOI: 10.53161/SEL/28/3.

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2021 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow